

PRIKAZ KNJIGE *IZAZOVI UČENJA STRANOG JEZIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI*

Ana Gabrijela Blažević
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Dvadeset godina nakon objavljivanja priručnika *Strani jezik u osnovnoj školi* (Naprijed, 1999.), nastalog iz sinergije i iskustava glotodidaktičkih teoretičara i praktičara, suradnika na projektu *Istraživanje procesa učenja i usvajanja stranih jezika u osnovnoj školi* (1991. – 2001.), koji je rezultirao uvođenjem stranoga jezika kao obvezatnoga predmeta od prvoga razreda osnovne škole od 2003. godine, prof. dr. sc. Yvonne Vrhovac ponovno je okupila velik tim od čak 54 stručnjakinje iz područja poučavanja stranih jezika kako bi spomenuti priručnik dobio „svojevrсно“ prijeko potrebno obnovljeno i dopunjeno izdanje. Ističemo riječ „svojevrсно“ jer novi priručnik naslovljen *Izazovi učenja stranog jezika u osnovnoj školi* zbog svojih je značajki više nastavak nego dopuna spomenutoga prvotnog izdanja. Monografija sadržava svega nekoliko neizmijenjenih izvornih poglavlja koja su *hommage* pojedinim autoricama te nekolicinu obnovljenih i dopunjenih poglavlja. Većina drugih poglavlja ustvari su potpuno novi teorijski ili praktični prilozi (istih ili novih tema), koji svjedoče o napretku glotodidaktike i tehnologije u ovih 20 godina te neizravno odražavaju aktualno stanje i tendencije u poučavanju stranih jezika u hrvatskome osnovnom školstvu, i šire, jer knjiga obuhvaća i priloge o poučavanju djece školske dobi i u drugim kontekstima. Sva su poglavlja, a osobito ono o tehnologiji u nastavi stranih jezika, aktualizirana kako bi udovoljila glavnim izazovima sadašnjosti u poučavanju stranih jezika. Novo pak izdanje sadržava niz novih poglavlja, koja su ponajprije posvećena individualnim razlikama među učenicima (s posebnim obzirom na talent za strane jezike, strategije učenja, refleksivno učenje i samostalnost) te razvoju višejezičnosti i ulozi pokreta u nastavi. To je, uz produbljivanje tema iz prvoga izdanja, uvjetovalo oblikovanje nove strukture i djelomičnu tematsku reorganizaciju sadržaja. Knjiga sadržava popis suradnica, predgovor, 59 poglavlja organiziranih u osam tematskih cjelina te pojmovno kazalo, koje čitatelju omogućuje lako snalaženje i brzo pronalaženje specifičnih informacija u ovome opsežnom izdanju. Svaki dio knjige sadržava pregledne teorijske

* agblazev@ffzg.hr

prikaze i praktične primjere iz nastave svih jezika koji se danas poučavaju u hrvatskim osnovnim školama kao prvi ili drugi strani jezik (engleski, francuski, njemački i talijanski), a gotovo svako poglavlje donosi vrijedan popis bibliografskih jedinica i dodatne referencije za one koji žele znati više, čime knjiga postaje i referentno djelo za područje poučavanja stranih jezika.

Prva cjelina knjige, naslovljena *Strani jezik u osnovnoj školi nekoć i sada*, sadržava tri poglavlja koja sažimaju situaciju ranoga učenja stranih jezika u hrvatskim školama od vremena prije Drugoga svjetskog rata do sadašnjosti. Prvo poglavlje ukratko opisuje povijest učenja stranih jezika u hrvatskome školstvu do 1999. te donosi glavne rezultate hrvatskih istraživanja ranoga učenja stranoga jezika u kontekstu i suodnosu s kapitalnim svjetskim istraživanjima koja su utjecala na područje ranoga učenja jezika. Poseban naglasak stavlja se na rezultate već spomenutoga projekta tzv. Zagrebačke škole, koji je iznjedrio niz ključnih smjernica za poučavanje stranih jezika u dobi od 7 do 11 godina, kao i na osobine djece koje utječu na učenje stranih jezika. Slijedi poglavlje o aktualnome stanju poučavanja stranih jezika u Hrvatskoj u kontekstu jezične politike EU-a i novijih znanstvenih spoznaja iz područja ovladavanja inim jezicima i glotodidaktike. U njemu su prikazana i novija istraživanja o učenju stranih jezika u ranoj školskoj dobi u RH te su sažete spoznaje i preporuke za razvoj višejezičnosti. Na kraju te tematske cjeline prikazan je praktičan primjer razvoja višejezičnosti u osnovnoj školi pluralističkim pristupom nastavi francuskoga jezika. Ističe se važnost nastavnikove uloge u razvijanju višejezičnosti i s njome povezanih strategija učenja te kako se korištenjem drugih znanja i vještina učenika može povećati intrinzična motivacija za učenje i pozitivan stav prema učenju novoga stranog jezika.

Druga cjelina knjige posvećena je individualnim razlikama među učenicima te sadržava sedam poglavlja različite tematike, a iz njih je jasno vidljiva prepletenost i međutjecaj različitih individualnih čimbenika. Prvo poglavlje ističe važnost afektivnih čimbenika kod učenika mlađe dobi te kao ključ za uspješno učenje kod djece ističe emocionalnu stabilnost, pozitivne emocije na satu i uspjeh u učenju, što se veže uz nastavnikovo poznavanje djetetovih emocija te pravodobno reagiranje na njih, kao i uz usmjeravanje te njegovo postavljanje realnih i kratkoročnih ciljeva i očekivanja kako bi djeca razvijala pozitivan stav i motivaciju za učenje jezika te pozitivnu sliku o sebi. U sljedećemu poglavlju raspravlja se o jezičnome talentu kao važnome, ali još nedovoljno istraženome individualnom čimbeniku koji je ponovno u središtu istraživanja i čija se pretpostavljena nepromjenjivost preispituje. Kratkom raspravom o terminološkome određenju toga pojma i kratkome povijesnom pregledu njegova istraživanja proteže se pitanje njegove prirode, opisa i mjerenja, kao i njegove uloge i interakcije u procesu poučavanja stranih jezika. Treće poglavlje ove cjeline donosi sustavan pregled već uvriježenoga pojma *strategija učenja* – govori se o tome što su strategije učenja, koje vrste

postoje i kako se mogu klasificirati, čemu služe i kako se mogu poučavati. Zbog povezanosti strategija s ostalim individualnim čimbenicima te njihove povezanosti s kognitivnim i jezičnim razvojem djece daje se primjer razvoja strategije kod mlađe djece te primjeri programa za poučavanje strategija učenja stranih jezika. Iduća četiri poglavlja ove cjeline bave se reflektivnim učenjem, samostalnošću učenika i upotrebom jezičnoga portfolija. Četvrto poglavlje predstavlja različita poimanja aktualnoga i multidimenzijskoga fenomena reflektivnoga promišljanja kao jednoga od načina kognitivnoga aktiviranja učenika i podizanja svjesnosti o predmetu i procesu učenja opisom pojma i distinkcije refleksije „u“ i „po“ akciji te refleksiji „za“ akciju. Iza opisa procesa reflektivnoga učenja (odnosno opisa preduvjetâ, aspekata i faza samoga procesa), donose se smjernice za njegovu implementaciju u učenju stranih jezika u osnovnoj školi. Peto poglavlje posvećeno je učeničkoj samostalnosti i upotrebi portfolija u njezinu razvijanju. Polazeći od individualnosti učenika, promjene njegove uloge u procesu učenja stranih jezika te društvenih promjena koje su uvjetovale nova očekivanja učenja stranoga jezika, ističe se važnost razvijanja učenikove samostalnosti te se opisuje uloga nastavnika i učenika u njezinu postizanju. Nadalje, opisuje se Europski jezični portfolio (EJP) i njegovo uvođenje u nastavu stranih jezika prikazom glavnih rezultata europskih i hrvatskih istraživanja njegova korištenja iz nastavničke, učeničke i roditeljske perspektive te se daju zaključna razmišljanja o tome kako u potpunosti razviti i iskoristiti potencijal EJP-a u hrvatskim osnovnim školama. Šesto poglavlje donosi praktičan primjer samovrednovanja jezičnih vještina korištenjem vlastitih deskriptora po uzoru na EJP, dakako, prilagođenih dobi i razumijevanju učenika te konkretnomu nastavnom sadržaju, sve s ciljem razvijanja učenikove samostalnosti i kako bi nastavnik stekao bolji uvid u ovladanost sadržajima te po potrebi prilagodio i individualizirao nastavu. Posljednjim poglavljem ove cjeline prikazuje se praktičan primjer upotrebe portfolija u nastavi talijanskoga jezika, a u njemu se donose smjernice i savjeti za integriranje EJP-a ili vlastitih papirnatih ili elektroničkih inačica portfolija u nastavni plan i program poučavanja stranoga jezika.

Treći dio knjige donosi šest poglavlja o planiranju i vrednovanju. Prvo poglavlje definira ključne koncepte kao što su kurikulum, nastavni plan i program, programiranje, planiranje, izvedbeni i nastavni plan, a sve u kontekstu jezične i obrazovne politike te strukturnih, sadržajnih i individualnih čimbenika koji utječu na te procese, uključujući ulogu nastavnika i udžbenika. Drugo poglavlje bavi se opisom procesa planiranja nastavnoga sata korak po korak, od planiranja i pisanja pripreme do realizacije sata uz primjer detaljne pripreme za sat engleskoga jezika u osnovnoj školi. Treće poglavlje praktičan je primjer prvoga sata nastave njemačkoga jezika u četvrtome razredu osnovne škole, a naglašena je važnost prvoga susreta i upoznavanja u stvaranju dobre razredne klime i motiviranju učenika za učenje stranoga

jezika razumijevanjem i korištenjem stranoga jezika od samih početaka nastave. Vrednovanju se detaljnije pristupa u nastavku – u četvrtome se poglavlju navodi definicija testa te se opisuju različite klasifikacije vrsta testova i testiranja prema vrsti informacija koje se traže, načinu testiranja i interpretaciji rezultata. Iza toga predstavljaju se metode ocjenjivanja testova uz primjere ljestvica za ocjenjivanje, objašnjavaju se obilježja dobrih testova te tehnike testiranja uz poseban osvrt na značajke i obilježja koje moraju zadovoljiti testiranja u ranome učenju stranih jezika kako bi bila primjerena karakteristikama i sposobnostima učenika te kako bi mjerila njihovo znanje, a ne druge (ometajuće) čimbenike. Peto poglavlje bavi se izazovnom zadaćom vrednovanja odgojno-obrazovnih postignuća učenika osnovne škole opisom sastavnica vrednovanja – praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja – uz isticanje važnosti opisnoga praćenja te transparentnosti elemenata i kriterija ocjenjivanja. Za kraj, šesto poglavlje donosi iskustva, savjete i primjere vrednovanja znanja učenika u osnovnoj školi po razredima na primjeru nastave iz francuskoga jezika, naglašavajući razlike u vrednovanju u svakome razredu s obzirom na kognitivni i emocionalni razvoj učenika.

Jezične vještine središnja su tema četvrte cjeline knjige. Kroz deset poglavlja sustavno se prikazuju suvremene spoznaje o njima te se daju praktični primjeri njihova razvijanja. Prvo poglavlje sažima suvremene spoznaje o slušanju kao aktivnoj vještini te savjete i aktivnosti koje se mogu izvoditi u sve tri faze poučavanja te vještine: prije slušanja, tijekom i poslije njega, uz osvrt na sadržaje koji su primjereni za slušanje kod djece školske dobi. Budući da je znanstveno dokazano da je jedna od najvećih prednosti ranoga učenja stranoga jezika usvajanje izgovora, ne čudi da su čak tri poglavlja posvećena toj temi. Prvo od njih prikazuje rezultate znanstvenih istraživanja koja govore u prilog ranomu učenju stranih jezika s naglaskom na usvajanje izgovora s neurološke, psiholingvističke i glotodidaktičke perspektive. Drugo poglavlje ove tematike na primjerima iz prakse raspravlja o ciljevima učenja izgovora u redovnoj osnovnoškolskoj nastavi, o vrsti izgovora koji treba poučavati te o ulozi nastavnika u tome, kao i o pitanju izgradnje izgovorne kompetencije učenika. Naglasak se stavlja na utjecaj fonetike i fonologije na nastavnu praksu te na usvajanje suprasegmentnih i segmentnih sastavnica fonološke kompetencije, a donesen je i kratak osvrt na različite čimbenike koji utječu na usvajanje izgovora. Posljednje poglavlje posvećeno izgovoru bavi se poučavanjem izgovora u nastavi francuskoga kao stranoga jezika u osnovnoj školi, gdje se na primjerima obrade pjesmica, brojalica i raznih igara pristupa učenju izgovora općenito, a posebno karakterističnim problemima izgovora francuskoga koje imaju hrvatski govornici. Temom govora na upravo opisano poglavlje nadovezuje se i peto poglavlje, koje je posvećeno dječjim reproduktivnim i komunikacijskim govornim aktivnostima. Višejezičnim primjerima te povezivanjem prikazanih aktivnosti s istraživanjima emocionalnoga i

kognitivnoga razvoja djece daju se glotodidaktičke smjernice za razvijanje te vještine s posebnim naglaskom na analizu diskursa u didaktičkoj sredini te učeničkih i nastavničkih strategija za održavanje govorne komunikacije; priložen je i kratak osvrt na temu pogrešaka i ispravljanja. U šestome poglavlju primjerima upotrebe logaritmičkih aktivnosti brojalice i pjesmica u ranome učenju francuskoga jezika u školi prikazuje se širok dijapazon tema koje se mogu obraditi u nastavi kroz igru, a koje uz već spomenute intonacije mogu doprinijeti nesvjesnomu usvajanju leksika i gramatike, ali i učenju o kulturi i civilizaciji, razvijanju motivacije i samostalnosti kod učenika. Sedmo poglavlje ove cjeline upoznaje čitatelja sa sekundarnim vještinama s obzirom na vrijeme i medij ostvarenja, tj. na vještine čitanja i pisanja. Uz osvrt na glotodidaktičke aspekte poučavanja tih vještina, daje se sažet pregled značajki i ciljeva različitih vrsta i stilova čitanja, čestih zabluda o odnosu čitanja naglas i razumijevanja te prikaz vježbi čitanja. Kod vještine pisanja fokus se stavlja na tijek razvoja pisanja i na početnu, reproduktivnu i produktivnu fazu pisanja, pri čemu je sve popraćeno savjetima i izazovima koje podrazumijeva poučavanje tih vještina. Osmo poglavlje posvećeno je u cijelosti vještini čitanja te donosi niz savjeta i primjera raznovrsnih poučnih i zabavnih zadataka za postupno i pravilno razvijanje čitanja s razumijevanjem u učenju francuskoga jezika. Deveto i deseto poglavlje posvećeni su razvoju početne vještine pisanja. U devetome poglavlju navode se primjeri iz nastave francuskoga jezika o tome kada i kako uvoditi pisanje i pravila pravopisa u razrednoj nastavi, s posebnim naglaskom na različitost razvijanja te vještine u odnosu na govorenje i slušanje, koje se uglavnom usvajaju spontano i nesvjesno, zbog čega se naglašava važnost povezivanja pisanja i govorenja. U desetome poglavlju daju se primjeri vježbi početnoga uvježbavanja i razvijanja vještine pisanja u nastavi njemačkoga jezika, kao i aktivnosti za proizvodnju različitih tekstnih vrsta. U obama poglavljima ističe se i važnost pozitivnoga stajališta prema pogreškama kako se učenike ne bi demotiviralo, a posebno uzimajući u obzir da je to vještina koju djeca tek uče i na materinskome jeziku.

Peti dio knjige bavi se temama gramatike i leksika te sadržava sedam poglavlja. Prva tri poglavlja bave se vokabularom. Tako se iza uvoda o povezanosti riječi s konceptima koje klasificiraju te kratkoga povijesnog prikaza obrade leksika u različitim metodama najprije predstavljaju različite tehnike i značajke učenja leksika u ranoj školskoj dobi uz poseban osvrt na utjecaj konceptualne i lingvističke (pozitivne ili negativne) interferencije materinskoga jezika te na važnost pažljivoga odabira vokabulara koji će se obraditi, kao i na važnost upotrebe različitih tehnika za uvođenje i uvježbavanje riječi te upotrebe različitih vrsta rječnika. Drugo poglavlje bavi se uvježbavanjem i proširivanjem vokabulara vezanoga uz određene teme. Polazeći od premise da su suvremeni dječji udžbenici zanimljivi i učenicima i nastavnicima, autorice kao novi izazov ističu traženje dodatnih materijala

i zadataka za proširenje i upotrebu vokabulara u raznim situacijama te donose konkretne primjere takvih zadataka i igara u nastavi francuskoga jezika, koji se mijenjaju i prilagođavaju ovisno o cilju aktivnosti. Treće poglavlje prikazuje upotrebu pokaznih kartica u ranome učenju engleskoga jezika u školi kao svestranog vizualnog pomagala koje potiče namjerno učenje vokabulara primjećivanjem riječi i koje se može upotrebljavati pri predstavljanju, uvježbavanju ili ponavljanju vokabulara kod svih dobnih skupina i kroz različite vrste aktivnosti u skladu s kognitivnim razvojem djece te njihovim usvajanjem vokabulara na materinskome jeziku. Od četvrtoga poglavlja nadalje središnja je tema gramatika. Iza opisa glavnih značajki poučavanja gramatike djeci opisuju se i oprimjeruju tri osnovna tipa gramatike – intuitivna, znanstveno-analitička i pedagoška – te se daje kratak povijesni prikaz pristupu gramatici u različitim metodama poučavanja stranih jezika. Na kraju poglavlja ističu se važnost i svrha pedagoške gramatike te njezina temeljna načela, posebno kod poučavanja djece mlađe dobi. Na to općenito poglavlje o gramatici nadovezuje se peto poglavlje s promišljanjima o gramatici engleskoga jezika kod učenika mlađe školske dobi, pri čemu se polazi od činjenice da se djeca koriste pojednostavnjenim gramatičkim sustavom koji postupno treba suptilno izgraditi i ispraviti kako bi naučili komunicirati tečno i točno na stranome jeziku. Daje se sažet opis gramatičkih struktura engleskoga jezika koje djeca mlađe dobi lako usvajaju, ali i potencijalno problematične strukture – usmjerava se čitatelja na to kako doskočiti pojedinim poteškoćama i mogućoj nezainteresiranosti učenika za gramatičku točnost, i to primjenjujući primjere problema u komunikaciji nastalih zbog netočnih iskaza. Šesto poglavlje donosi nastavna iskustva i primjere igara i aktivnosti za poučavanje gramatike na nastavi talijanskoga jezika u skladu s dobi i kognitivnim sposobnostima učenika te s ciljem zadovoljenja komunikacijske potrebe učenika, zbog čega je gramatika sredstvo postizanja ishoda učenja, a ne cilj sâm za sebe. Na kraju ove cjeline, sedmo poglavlje daje nove primjere poučavanja gramatike u svojstvu komunikacijskoga alata na satu francuskoga kao prvoga stranog jezika. Nekoliko primjera iz nižih razreda osnovne škole prikazuje induktivni pristup različitim gramatičkim temama, dok se za više razrede osnovne škole daje primjer istraživačkoga pristupa radom na autentičnome tekstu.

Šesti dio knjige sadržava trinaest poglavlja koja obrađuju teme iz kulture i dječje književnosti. Prvo poglavlje obuhvaća kratak povijesni pregled obrade kulturnih sadržaja u metodama poučavanja stranih jezika pa sve do aktualnoga pojma međukulturne komunikacijske kompetencije kao cilja nastave stranih jezika. Ističe se uloga nastavnika u postizanju te kompetencije te se promatraju kulturni i međukulturni elementi u udžbenicima stranih jezika i kriteriji za njihovu evaluaciju uz pregled hrvatskih istraživanja međukulturne kompetencije u udžbenicima. Potom

se daje pregled međukulturne kompetencije u europskim i hrvatskim obrazovnim i kurikulskim dokumentima. Drugo poglavlje nastavlja s poučavanjem elemenata strane kulture u nastavi stranih jezika analizirajući usvajanje strane kulture u kontekstu vlastite kulture i njihovu odnosu koji može iznjedrati stvaranje stereotipa, zbog čega se daju sugestije, teme i aktivnosti za didaktičku obradu kulturoloških sadržaja u nastavi. Treće i četvrto poglavlje posvećeni su blagdanima i običajima kao nezaobilaznoj kulturološkoj temi. Treće poglavlje predstavlja primjer obrade Božića u nastavi njemačkoga jezika u 4. razredu osnovne škole, kojim se ističe važnost obraćanja pozornosti na unutrašnju heterogenost kulture jezika poučavanja te se prikazuju mogućnosti proširenja teme u idućim godinama učenja, dok sljedeće poglavlje na primjerima nastave francuskoga jezika u razrednoj i predmetnoj nastavi daje primjere razvijanja interkulturne kompetencije učenika obradom tema blagdana i državnih praznika primjenjujući međupredmetni pristup, autentične materijale i igre. Peto se poglavlje na konkretnim primjerima iz nastave bavi elementima kulture i civilizacije u učenju francuskoga kao prvoga jezika te ističe važnost nastavnika kao medijatora među kulturama i posebne pozornosti koju on od prvoga sata nastave mora posvetiti odabiru i približavanju kulturnih sadržaja kognitivnomu razvoju i interesima male djece, kako bi za njih sat stranoga jezika postao sat susreta kultura i pravo zanimljivo putovanje, što jako utječe na njihovu motivaciju i na afektivno vezivanje za strani jezik. Šesto poglavlje donosi primjer izborne nastave francuskoga jezika temeljen na razvoju međukulturne kompetencije kontrastivnom analizom francuske i hrvatske kulture na primjeru tematske cjeline francuske kuhinje obrađene projektnom nastavom koja je obuhvaćala obradu teme tekstom, kuhanjem i odlaskom na pravu francusku večeru, u čijoj su pripremi sudjelovali sami učenici. Prelazeći na književnost, sedmo poglavlje šeste cjeline obrađuje temu dječje književnosti i slikovnica u nastavi stranoga jezika. Iza sažetoga prikaza uloge književnosti u nastavi stranih jezika razrađuju se dva različita pristupa njezinoj obradi: kad je ona u službi razvijanja jezične kompetencije i kad je sama književnost u središtu pozornosti, te se jezične vještine razvijaju posredno, dok je glavni cilj razvijanje drugih kompetencija, kao što su književna i međukulturna, te sposobnosti kao što su analitička i interpretativna. Iza mnoštva primjera različitih vrsta pismene, višemodalne i usmene književnosti primjerene djeci, koji oslikavaju oba pristupa, autorica navodi jezične, književne i metodičke preduvjete te smjernice i načela za obradu književnih djela i slikovnica na satu stranih jezika. Osmo poglavlje prikazuje praktične kreativne primjere različite upotrebe slikovnica i bajki u nastavi francuskoga kao stranoga jezika s djecom različite dobi kao podlogu za razvoj svih vještina i za postavljanje igrokaza. Oživljavanje učionice fantastičnim likovima dječje književnosti u središtu je pozornosti devetoga

poglavlja. Polazeći od odrednice žanra kod kojega junaci korištenjem svojega znanja i iskustva mogu doći do željenoga cilja, prikazuje se inovativni godišnji projekt potrage za blagom koji su izradili i u kojemu su sudjelovali učenici predmetne nastave engleskoga jezika kreiranjem zagonetki. Deseto i jedanaesto poglavlje ponovno su posvećeni slikovnicama. U prvome od njih primjerom nastave engleskoga jezika prikazuju se aktivnosti obrade slikovnice prije čitanja, tijekom i poslije njega te aktivnosti usmjerene na jezični sadržaj slikovnice, sve u skladu s kognitivnim i afektivnim razvojem djece te potičući njihovu motivaciju i kreativnost. Jedanaesto poglavlje nov je primjer sustavne obrade serije slikovnica na satu francuskoga jezika kojim se pokazuje kako je takav pristup nastavi blizak djeci na više razina te, uz dobru pripremu i kreativnost nastavnika, može prikladno i kvalitetno zamijeniti frontalnu nastavu, posljedica čega su veća aktivnost, motivacija i angažman učenikâ. Posljednja dva poglavlja ove cjeline posvećena su pripovijedanju i dramskomu pristupu u nastavi. Zbog prednosti priča i tekstova s elementima priče u nastavi, koje karakteriziraju usmjerenost na jezik kao sredstvo komunikacije, doživljaj zabavnoga i neobvezatnost, što svakako pogoduje motivaciji učenika, dvanaesto poglavlje ukratko sažima intelektualne, obrazovne, emocionalne, literarne i motivacijske dimenzije priča, a usto naglašava odgojnu dimenziju i mogućnosti teksta priče kao didaktičkoga materijala za razvijanje svih jezičnih vještina. Posljednje, trinaesto poglavlje ove cjeline prenosi pozitivna iskustva korištenja dramskih igara u nastavi njemačkoga kao stranoga jezika primjerima vježbi za zagrijavanje za dramske aktivnosti te primjerima aktivnosti dramskoga rada s tekstovima i na samim tekstovima koji izvorno nisu dramske prirode (npr. pjesma ili strip).

Pretposljednji dio knjige, sedmi po redu, u sedam poglavlja prikazuje važnost igre i pokreta u poučavanju stranoga jezika kod djece. Prvo poglavlje donosi suvremenu definiciju igre u nastavi stranoga jezika te sažeto razmatra kako ludičke aktivnosti doprinose učenju stranih jezika iz različitih gledišta, a zatim daje smjernice za primjenu igara u nastavi jezika, uz osvrt na ulogu nastavnika i potencijalne poteškoće u implementaciji ludičkih aktivnosti. Poglavlje donosi i klasifikaciju igara u nastavi stranih jezika prema Piagetovu konceptu razvojnih faza djeteta. Drugo i treće poglavlje donose primjere igara na nastavi talijanskoga i francuskoga jezika, dok četvrto poglavlje donosi primjer igrifikacije na nastavi njemačkoga jezika, gdje je cijeli sat oblikovan značajkama i kombinacijom igara i različitih vježbi aktivnostima učenja na postajama. Prelazeći na pokret, peto poglavlje prikazuje *TPR* metodu poučavanja stranih jezika: njezin nastanak i razvoj, istraživanja o njezinim prednostima i nedostacima te kako se primjenjuje i interpretira u suvremenoj nastavi stranih jezika. Tematski se nadovezuje šesto poglavlje, koje predstavlja program engleske plesne radionice u predškolskoj i ranoj školskoj dobi, gdje se poučavanje engleskoga jezika provodi integrirano s

ritmikom, pokretom i plesom, uz primjere aktivnosti koje uključuju učenje jezika i pokret za djecu mlađe i starije školske dobi. Sedmo poglavlje, s primjerima različitih pokreta koji se mogu primijeniti na nastavi njemačkoga jezika, ističe pokret kao dio neverbalne komunikacije koji snažno utječe na usidrenje riječi i jezičnih struktura na satu stranoga jezika.

Posljednja, osma cjelina knjige, kroz šest se poglavlja bavi suvremenom tehnologijom u nastavi stranih jezika. Prvo poglavlje prikazuje utjecaj informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) u učenju stranih jezika. Iza prikaza kronološkoga razvoja toga područja klasificiraju se vrste tehnologije (obrazovnih softvera, platformi, alata i resursa) koji se upotrebljavaju u nastavi jezika prema različitim kriterijima te se spominju neke od učestalijih primjena IKT-a u nastavi jezika. U nastavku poglavlja prikazuju se mogućnosti primjene sustava e-učenja s ciljem razvoja jezičnih vještina, primjene alata i *online* testiranja jezika te mogućnosti primjene multimedije u nastavi stranih jezika, pri čemu se prikazuju i rezultati nekoliko istraživanja te tematike provedenih u RH. Drugo poglavlje ove cjeline donosi primjere korištenja raznih besplatnih aplikacija u nastavi francuskoga kao stranoga jezika u međunarodnoj školi te kratak popis korisnih mrežnih stranica za samostalni rad i vježbanje učenikâ. Treće poglavlje, također s primjerima za francuski jezik, posvećeno je aktivnostima na pametnoj ploči, od onih ponuđenih u digitalnim ekstenzijama novijih udžbenika, multimedijiskih materijala, vježbi i igara s interneta do samostalno izrađenih materijala. Četvrto poglavlje sadržava općenitiji prikaz digitalnih alata u nastavi stranoga jezika (Microsoft Office, multimedijiski dodatci udžbenika, mrežne stranice s jezičnim sadržajima, programi za pametne ploče, tableti i mobilni telefoni te različite igre, aplikacije i tehnologije) s pregledom aktivnosti koje se mogu na njima i/ili s njima izvoditi s ciljem razvijanja svih jezičnih vještina. Peto i šesto poglavlje posvećeni su iskustvima, savjetima i primjerima korištenja multimedije u nastavi francuskoga jezika za razvoj svih vještina, vokabulara, gramatike, kulture i civilizacije te videomaterijala u nastavi francuskoga jezika kroz primjere obrade videa s YouTubea, gledanja crtanih serija i raznih dugometražnih te animiranih filmova.

Kao što je vidljivo iz samoga prikaza knjige, ona zaista pokriva širok raspon glotodidaktičkih tema koje se međusobno prepliću, što je u skladu s interdisciplinarnošću područja. Posebna vrijednost izdanja leži u povezivanju teorije i prakse: na početku svake tematske cjeline znanstvenice koje proučavaju proces ovladavanja inim jezicima daju širi teorijski kontekst, nakon čega slijede prikazi konkretnog rada nastavnica stranih jezika koje aktivno rade u hrvatskim osnovnim školama, čime dolazi do izražaja neraskidiva i važna povezanost tih dviju sfera, od koje mogu profitirati čitatelji svih profila. Treba skrenuti pozornost na to da dandanas ni jedan priručnik ove vrste ne može u potpunosti obuhvatiti sve teme ovoga širokog područja koji se konstantno dalje razvija, kao i na činjenicu da bi se i svakoj od obrađenih tema mogla posvetiti

cijela knjiga. Međutim, stvaranje ovakve knjige, koja kombinira opsežnost tema s preglednošću i nadasve s praktičnom primjenjivošću sadržaja, velik je pothvat. Ovako promišljen i koncipiran priručnik, na hrvatskome jeziku, usmjeren na sâm čin poučavanja stranih jezika, koji pokriva glavna područja i teme glotodidaktike, a koji je ujedno potkrijepljen prikladnim znanstvenim referencijama te prikazima međunarodnih i hrvatskih istraživanja na području ovladavanja inim jezicima, bez sumnje je velik doprinos razvoju hrvatske glotodidaktičke scene.

S obzirom na velik broj tema i autorica različitih profila, što svakako obogaćuje izdanje, treba istaknuti da je monografija prilično kohezivna. Iako postoje poneka ponavljanja, ona su umjerena i zadovoljavaju važnu svrhu knjige da ju se može pročitati cjelovito ili da se ciljano može pročitati samo jedno poglavlje, što je s lakoćom čitanja, koja nije kompromitirala stručnu i znanstvenu vrijednost priloga, jedna od glavnih odlika priručnika. Upravo je zbog tih odlika krug mogućih čitatelja velik – primjerena je studentima nastavnčkih smjerova neofilologija, mladim nastavnicima, ali i onim iskusnijima koji tek kreću raditi s djecom osnovnoškolske dobi, iskusnim nastavnicima koji žele osvježiti svoja znanja, pratiti nove tendencije i crpiti inspiraciju za daljnji rad, znanstvenicima koji proučavaju proces ovladavanja inih jezika ili se interdisciplinarno bave poučavanjem jezika, ali i roditeljima djece ili široj zainteresiranoj javnosti – svatko od njih u knjizi može naći nešto za sebe, zbog čega će ovaj priručnik zasigurno naići na veliko prihvaćanje. Imajući to na umu, treba istaknuti da se primjeri mogu prilagoditi raznim jezicima i dobi učenika, zbog čega kao inspiracija mogu služiti širemu krugu korisnika od onoga kojemu je primjer izravno namijenjen. Usto, koncepti obrađeni u knjizi nadilaze pitanje dobi te se mogu primijeniti i prilagoditi za sve dobne skupine učenika, ali je zbog osjetljivosti i posebnosti djece, koja su u svim sferama svojega života u fazi razvoja, izrazito važno da svi prilozima posebno uvažavaju i ističu značajke socioemocionalnoga i kognitivnoga razvoja djece.

Zaključno, možemo reći da je riječ o vrlo kvalitetnoj knjizi, koja će nesumnjivo slijediti trag svoje prethodnice te postati nezaobilazan priručnik u području glotodidaktike jer svojim stručnim, ali lako razumljivim i raznovrsnim sadržajem nije samo vrijedan i potreban doprinos obogaćenju literature iz područja glotodidaktike na hrvatskome jeziku, nego i promiče nastavu stranih jezika u ranoj školskoj dobi te vraća fokus na njegova obilježja i značajke, što dobiva posebnu važnost u svjetlu aktualne kurikularne reforme hrvatskoga školstva.

LITERATURA

Vrhovac, Y. i sur. (2019). *Izazovi učenja stranog jezika u osnovnoj školi*. Zagreb: Naklada Ljevak.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod licencom Creative Commons Imenovanje 4.0 međunarodna.

